

საანონმდებლო ცვლილებებით გამოწვეული ზოგიერთი პრობლემა მართლმსაჯულების განხორციელებისას

მამუა მდინარაძე

სამართლის დოქტორი

შპს „მდინარაძე და პარტნიორი ადვოკატები“-ს მმართველი პარტნიორი
ა(ა)იპ „ადვოკატთა ალიანსი“-ს თავმჯდომარე

საკვანძო სიტყვები:

მართლმსაჯულება, სამართალწარმოება, ხარვეზები

საქართველო არის ქვეყანა, სადაც ტრადიციულ და თანამედროვე აზროვნებათა სინთეზი ოცდამეერთე საუკუნის მეორე ათეულიში კი მრავალ უხერხულობას, დაბნეულობას და გაურკვევლობასაც კი წარმოშობს. ქვეყანა, რომელსაც თავისი გეოპოლიტიკური ადგილმდებარეობა ერთის მხრივ მნიშვნელობას უზრდის, მეორეს მხრივ კი მრავალი პრობლემის წინაშე აყენებს. ქვეყანა, რომელის მიმართაც მძაფრ ინტერესს გამოხატავენ არა მხოლოდ ე.წ. „ზესახელმწიფოები“, არამედ სხვა განვითარებული თუ განვითარებადი ქვეყნები და მათი სამთავრობო თუ არასამთავრობო ორგანიზაციები. მათი თვალთახედვით ეს არის მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე მოწვევადი ქვეყანა, სადაც სხვა სფეროებთან ერთად სწრაფ განვითარებას მოითხოვს სამართლის, დემოკრატიის, ადამიანის უფლებათა დაცვის სფერო.

ქვეყანა ჯერ კიდევ გარდამავალ ეტაპზეა. იგი სულ რაღაც 20 წელზე მეტია გამოვიდა პოსტსაბჭოთა სივრციდან, მენტალობიდან, მიდგომებიდან და ბუნებრივია ეს სფეროთა და მიმართულებათა გარკვეულ თავისებურებებშიც აისახება. აღნიშნული არც სამართლის დარგისთვისაა გამონაკლისი. ხშირია შემთხვევები, როცა კანონმდებლობაში ასახული პრინციპები, იდეები სცდება საკითხთა პრაქტიკულ განვითარებას. ასევე ხშირია ხარვეზები კანონმდე-

ბლობაში, რაც ყოველდღიურ ყოფაცხოვრებაზე ნეგატიურად აისახება და ქცევათა, ურთიერთობათა დარეგულირების წესს ჩრდილს აყენებს. მოქალაქეს უჩინს უსამართლობის განცდას. ყველაზე ოპტიმისტური გადასახედიდან კი ბადებს ცვლილებათა მოლოდინის განცდას იურისპრუდენციაში.

მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით შეიქმნა კანონმდებლობის ახალი სისტემა, რომელიც აგებულია შეჯიბრებითობის, საჯაროობის, მხარეთა თანასწორობის, მტკიცებულებათა უშუალო გამოკვლევის, ბრალდებულის უფლებათა პატივისცემისა და სხვა პროგრესული პრინციპებით. კერძოდ, კოდექსის მიხედვით თანაბარ პირობებში უნდა ჩამდგარიყვნენ როგორც ბრალდების, ასევე დაცვის მხარე მათ მიერ მტკიცებულებათა მოპოვების, მოსამართლის წინაშე მათი წარდგენისა და შეფასების მხრივ. კონკრეტულად კი აქცენტი გაკეთდა შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაყრდნობით ღია სასამართლო კამათის პირობებში განხილულ მტკიცებულებებზე და ამით ხაზი გაესვა სასამართლო გამოძიების პრიორიტეტულობას. ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით საფუძველი დაედო სისხლის სამართლის საქმეებზე შეჯიბრებითობის პრინციპის დანერგვას. სიახლე გაცილებით დიდ გამოწვევას წარმოადგენს ადვოკატებისათვის,

ვიდრე ბრალდების მხარის წარმომადგენლები-სათვის. ადვოკატებს უნევთ ეტაპობრივად, ნაბიჯ-ნაბიჯ დაეუფლონ გამოძიების ტექნიკას, რათა მოახერხონ სრულფასოვნად დაუპირისპირონ სასამართლოში ბრალდების მხარის მტკიცებულებებს თავიანთი მტკიცებულებები და ამ გზით მიაღწიონ სასურველ შედეგს.

მიუხედავად ახალი საპროცესო კანონმდებლობის მოქმედებისა და შეჯიბრობითობის ხარისხის გაზრდისა, სამართლიანობის პროცესს თან ახლავს რიგი პრობლემებისა, რომლებიც უმეტეს წილად დამკვიდრებული ნეგატიური პრაქტიკით და კანონში არსებული ხარვეზებით არის გამოწვეული. შევჩერდებით ერთ-ერთ მათგანზე, რომელიც პრიორიტეტულია თავისი აქტუალურობითა და მნიშვნელობით:

შეგვიძლია ვრცლად ვისაუბროთ იმ პრობლემებზე, რომელსაც დაცვის მხარისათვის ამოღებისა და ჩხრეკის უფლების არქონა ქმნიდა. ვთანხმდებით, რომ ამ შემთხვევაში შეუძლებელია ვისაუბროთ ბრალდებისა და დაცვის მხარის თანაბარ უფლებებზე. სადღეისოდ ეს პრობლემა ნაწილობრივ აღმოფხვრილია, თუმცა არა მთლიანად. ამაზე ქვემოთ, მანამდე კი შევეხებით აღნიშნულთან დაკავშირებულ სხვა პრობლემებს - პრობლემა პრაქტიკაში კიდევ უფრო მძლავრად იჩენს ხოლმე თავს მაშინ, როდესაც პროცესის მწარმოებლები მაქსიმალურად ცდილობენ კანონის იმგვარ ინტერპრეტირებას, რომ ადვოკატს შეეზღუდოს საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების უფლება. მსგავს შემთხვევებს უმეტესწილად იმ დროს ვაწყდებით, როცა უძნელდებათ, მაგალითად, მტკიცებულებათა გამოთხოვის და საგამოძიებო მოქმედება „ამოღებას“ შორის ზღვარის გაკლება.

2014 წლის 1 სექტემბერს ამოქმედებულმა ცვლილებამ - საგამოძიებო მოქმედების, ჩხრეკისა და ამოღების ჩატარების უფლებამ (საქართველოს სსსკ. |||-ე მუხლი) თითქოსდა გაამდიდრა ბრალდებულისა და მისი ადვოკატის პროცესუალური აღჭურვილობა, თუმცა მიგვაჩნია, რომ ერთი შეხედვით ადვოკატებს საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების უფლება მიეცათ, მაგრამ ამ ცვლილებით მხარის მდგომარეობა კიდევ უფრო დამძიმდა.

სინამდვილეში, ბრალდებულებსა და მათ ად-

ვოკატებს მიეცათ არა საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების, არამედ მხოლოდ საგამოძიებო მოქმედების ინიციატივის წამოყენების უფლება. კანონით გათვალისწინებული საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად მან უნდა მიმართოს მოსამართლეს, რომლის განჩინების საფუძველზე საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების უფლება ენიჭება გამომძიებელს, რომელიც ამ საქმეს არ იძიებს. ამავე კოდექსის 120-ე მუხლში შეტანილი ცვლილების მიხედვით, დაცვის მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე ჩატარებული ჩხრეკისას ამოღებული ნივთის თუ დოკუმენტის პირველადი გამოკვლევის უფლებით არა დაცვის, არამედ ბრალდების მხარე სარგებლობს. მეტიც, 2014 წლის 1 სექტემბერს ძალადაკარგულად გამოცხადდა სსსკ. 84-ე მუხლი - შესული ცვლილებით დაცვის მხარეს ჩამოერთვა საგამონაკლისო უფლებაც, რომლის მიხედვითაც მას შეეძლო სასამართლოში დამატებით წარედგინა ერთი მტკიცებულება, რომელიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ბრალდებულის ინტერესებისათვის. ამ ცვლილებით, დაცვის მხარეს ეს უფლებაც მოესპო. ამასთან, აღნიშნულმა ცვლილებებმა გამოიწვია სხვა, დაცვის მხარისათვის ნეგატიური შედეგები პროცესუალურ უფლებებთან მიმართებაში, კერძოდ:

1. დაცვის მხარე დამოუკიდებლად ვეღარ ჩაატარებს ვერც ერთ იმ საგამოძიებო მოქმედებას, რომლისთვისაც მოსამართლის განჩინებაა საჭირო. მნიშვნელოვანია, რომ ამ შემთხვევაში საკითხი მხოლოდ ჩხრეკას და ამოღებას არ ეხება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ბრალდებულს და მის ადვოკატს ჩამოერთვათ უფლება ჩაატარონ საგამოძიებო მოქმედება მოსამართლის განჩინების საფუძველზე და ეს უფლება გადაეცა გამომძიებელს. ამ შემთხვევაში დაცვის მხარის როლი მხოლოდ საგამოძიებო მოქმედების ინიცირებაში გამოიხატება.

2. მართალია ასეთ საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს გამომძიებელი, რომელიც არ აწარმოებს გამოძიებას ამ საქმეზე, თუმცა ლოგიკას მოკლებულია მტკიცება და მოლოდინი იმისა, რომ გამომძიებელი, რომელიც იმავე უწყების თანამშრომელია, საკუთარი კოლეგის საწინააღმდეგოდ იმოქმედებს.

3. ამ ფონზე, დაცვის მხარისათვის საგამონაკლისო უფლების ჩამორთმევა არღვევს

მხარეთა შორის ბალანსს, მით უმეტეს მაშინ, როდესაც ბრალდების მხარე დაცვის მხარისაგან განსხვავებით კვლავ აღჭურვილია გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების უფლებით, რომ არაფერი ვთქვათ სისტემაზე, ინფორმაციასთან წვდომაზე, სხვა საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების შესაძლებლობების ხარისხზე და ა.შ.

საკუთრივ ის პრობლემა, რომ რელურად ცვლილება არა საგამოძიებო მოქმედების, არამედ მისი ინიცირების უფლებას იძლევა, ნაკლებად მტკივნეული იქნება მხარისათვის, თუ დამკვიდრებული კვაზი პრაქტიკა მტკიცებულებათა ნებაყოფლობით წარმოდგენისა და გადმოცემის „ამოღებად“ მონათვლის შესახებ აღმოიფხვრება. ანუ მხარეს, იმ შემთხვევაში, თუ მას ნებაყოფლობით გადასცემენ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებას, არ უნდა დასჭირდეს აღნიშნულის „ამოღება“ - ვინაიდან ეს მოქმედება გამომდინარეობს მტკიცებულების გადმოცემის ნებიდან, მას თან არ ახლავს რაიმე სახის იძულება. მეორეს მხრივ, გაცილებით დაიხვეწა პრაქტიკა მეორე - ბრალდების მხარისათვის იმ შემთხვევებში, როდესაც ჩხრეკა-ამოღებისას ხდება მტკიცებულების ნებაყოფლობით გადაცემა. მოსამართლე ასეთ

შემთხვევაში თავის გადაწყვეტილებაში (თუ მას მაინც მიმართეს საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად ცნობის შესახებ) აღნიშნავს, რომ ასეთ საგამოძიებო მოქმედებას არ ჭირდება მოსამართლის მიერ კანონიერად ცნობა, რადგან ადგილი ჰქონდა ნივთის თუ დოკუმენტის ნებაყოფლობით გადაცემას. კარგი იქნებოდა, თუ ამ მიმართულებით პრაქტიკა დაცვის მხარის სასარგებლოდაც დაიხვეწებოდა.

აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მართალია საპროცესო კანონმდებლობის დღევანდელი ვერსია უფრო დახვეწილია ძველთან შედარებით, იგი ხელს უწყობს შეჯიბრებითობის პრინციპის განვითარებას და დაცვის უფლების ხარისხის ამაღლებას, მაგრამ თუ ბრალდებულსა და მის ადვოკატს არ ექნებათ ბრალდების უფლებებთან მიახლოებული, ანალოგიური საპროცესო უფლებამოსილება, შეუძლებელი გახდება დაცვის მხარემ სასამართლოში თანაბარი კონკურენცია გაუწიოს ბრალდების მხარეს. ეს კი სამართალწარმოების პროცესზე უდავოდ ნეგატიურად აისახება და გარდა იმისა, რომ ვერ გამოორიცხავს უკანონო და არასამართლიანი განაჩენების არსებობას, მნიშვნელოვან ჩრდილს მიაყენებს ქვეყნის დემოკრატიულ იმიჯს.

SOME PROBLEMS IN IMPLEMENTATION OF JUSTICE CAUSED BY LEGISLATIVE CHANGES

Mamuka Mdinardze

Doctor of Law,

Managing partner of “Mdinardze and partner lawyers” LTD,

Chairman of A (N) “Alliance of Advocates”

RESUME

Key words:

JUSTICE, PROCEEDING, OMISSIONS

The paper deals with a new right of the defense side in defense right assurance system-to conduct investigation actions search and seizure and with the deprivation of the exceptional right to the defense side-to submit one additional evidence during the process.

Current legislative practice, as well as relevant logic analysis of changes in Procedural Law proceeding from this practice, give basis to conclude, that actually the right given to the defense side to conduct investigation actions search and seizure represents the right to initiate these actions. Moreover, changes were followed by other accompanying problems:

Defense side will not be able to independently conduct any investigation works, which need to be decided by judge, in this case it is not related only to the search and seizure. It implies that the defendant and his lawyer are deprived the right to conduct investigation works on the basis of judge's decision and

this right was given to the investigator. In this case, the role of the defense side is not reflected only in the initiation of investigation works.

Despite the fact, that such investigation works are conducted by the investigator, who does not investigate the given case, though it is illogical to assert that the investigator, being the employee of the same body, will act against his own colleague.

Against this background, deprivation of the exceptional right to the defense side breaks the balance between the parties, especially when the prosecution still bears the right to conduct investigation works in case of urgent necessity unlike the defense side, not to say anything about the system, access to the information, the quality of ability to conduct other investigation works etc.

Ultimately, the said imbalance essentially hampers the implementation of the right, objective, fair and dynamically developed justice.

Bibliography:

1. “Constitution of Georgia”, “bona causa” publishing. (GEO)
2. “Criminal Procedual Code of Georgia”, “bona causa” publishing. (GEO)
3. PhD work in law, by Mdinardze M. “Guarantees for ensuring right to defence in criminal proceeding”. Tbilisi, 2014. (GEO)